

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm I. Sanè.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

quibus tit. ff. & C. de receptis arbitris frequens mentio est, ij proprie arbitri appellatur. & eorum sententia *arbitrium seu laudum*. Quamvis in iure ipso inter hæc vocabula *arbitri*, & *arbitratores*, nullam discrimen reperiri, rectè monuerit Molin. disp. 38. n. 10.

Aliud discrimen inter arbitros ita strictè acceptos, & arbitratores afferunt Bartol. in l. societatem, §. arbitratorum, ver. In summa hoc habet, ff. pro socio, Abb. in c. Quintanalis, de iurejur. n. 29. & 30. Quod sententia arbitratoris, ad petitionem partis, propter iniquitatem seu læsionem enormem reduci debeat ad æqualitatem secundum boni viri arbitrium, non item sententia arbitri, sed ea observari debeat, siue æqua, siue iniqua sit, dummodò dolus absit. Verùm hæc doctrina in iure fundata non est, sicuti rectè ostendit Mol. disp. 30. ex l. in proposita, 78. & seq. ff. pro socio, & l. si libertus ita, 30. ff. de operis libertorum, quibus locis generatim dicitur, non esse mentem compromittentium in arbitrum stare eius iudicio, si iniquè arbitratus fuerit. Præterquam, si expressè conventum fuerit, ut arbitrium, qualecunque fuerit, seu æquum, siue iniquum, acceptetur, iuxta cit. l. societatem, §. arbitratorum. Verùm in dubio id nunquam præsumendum, sed potius ita in arbitros qualecunque conventum, ut ita arbitrentur, sicuti virum bonum arbitrari oporteret, iuxta cit. l. si libertus.

Porro præter dictos arbitros, & arbitratores, quorum utriusque arbitrium ferre debent secundum merita causæ ipsi commissæ, aliqui sunt, qui dici proprie solent compositores amicabile, quibus hoc proprium est, quod non præcisè secundum terminos iuris, aut causæ merita pronuntiare debeant, sed principaliter attendere ad pacem & concordiam inter partes stabiliendam, eiusque ratione vni parti aliquid demere, & alteri adiudicare, dummodò id fiat absque læsione magna. Tales compositores (qui quandoque etiam arbitratores appellari solent, ut dixi lib. 4. tr. 5. c. 11. n. 6.) in duplici genere sunt, sicuti bene annotavit Mol. disp. 30. num. 9. Alij compromissarij, seu in quos partes compromittunt. volentes inter se amicabile

componi ad concordiam stabiliendam. Alij autem non compromissarij, qui non præcedente partium sponcione, seu pacto, sponte, vel aliorum suafu, aut mandato v. g. Principis accedunt ad compositionem amicabilem proponendam, in quam sperant partes consenturos, ne litibus diu fatigari eos necesse sit, iuxta Authent. Si verò, C. de iudicijs. Et hi compositores, proxenetae similes sunt, seu mediatoribus; non item proprie arbitri aut arbitratores dici debent, ut colligitur ex l. Pomponius, 13. §. recepisse, ff. hoc tit.

Ante tractatum autem de iudicijs, placuit IC. agere de arbitris, partim quia arbitria ad iudiciorum formam redacta sunt, l. 1. ff. de recept. arbitris, partim quia sicuti supra præmissum fuit de pactis & transactionibus, per eas non raro lites terminantur, ut ad iudicium venire necesse non sit, ita etiam lites plurimæ per arbitros componi solent. Quare de utrisque transactionibus & compromisso ante iudicia præmittitur.

CAPITVLVM I.

Sanè.

PARAPHRASIS.

Statuit Concilium Africanum, si inter Episcopos controuersia oriatur, eamque per arbitros definiri consentiant, ut vel vnus eligatur, vel tres; ita ut quod omnibus, vel duobus placuerit, id ratum sit.

SUMMARIVM.

1. *Controuersia communi consensu partium committi potest arbitris definienda, non tamen debet, nisi in certis quibusdam casibus.*
2. *Consultius est, ut in arbitros numero impari compromittatur, potest tamen etiam in numero pares.*
3. *Et eis discordantibus statuitur sententia maioris partis; necesse tamen est, ut omnes presentes sint.*

NOTANDVM I. Si aliqua controuersia orta sit, partes communi consensu arbitris eam definiendam committere possunt.

Nnnnn 3

sunt.

sunt. Sed non coguntur; nisi vel municipale statutum, aut familiæ pacta ita præcipiant; aut lex communis in aliquo casu iubeat, ut in c. suspicionis, 39. de offic. delegati.

2 NOTANDVM II. Consultius est, ut arbitri impari numero assumantur, quàm pari. Potest tamen etiam in arbitros pares numero compromitti, sicuti infra dicitur, & videri potest Gl. hic ver. vnus eligatur.

3 NOTANDVM III. Si tres, pluresue arbitri constituti sint, & inter se dissentiant, statitur sententiâ partis maioris. Ita etiam habetur in c. 1. eod. in 6. vbi id notat Gl. magna. Necessè tamen est, ut omnes præsentés sint, quando quidem ita dati sunt, ut tres, non duo arbitrentur. Quare vno eorum absente, tametsi reliqui consentiant, non valet arbitrium; cit. l. Item si, §. Celsus, & l. seq. Quomodo modum neque pluribus delegatis iudicibus, sententia valet, nisi omnes præsentés sint, quia omnes iudicare iussi sunt, l. duo ex tribus 39. ff. de sententia, & re iudic. Et quod maior pars totius numeri statuerit, id perinde censetur, ac si omnibus placuisset. l. quod maior 19. ff. ad Municipale. Vide Gl. hic ver. aut duorum, & quæ dicentur in c. 2. eod. in 6.

CAPITVLVM II.

Non sine.

PARAPHRASIS.

Robertus Archidiaconus in Ecclesia S. Alphridi sacellanum instituit Alanum: mortuo Roberto nepos eius (ex fratre) Marcus, qui Roberto successerat, Alanum de nouo instituit, seu potius confirmauit: sed postea multis eum exactionibus indebitis grauauit; ac denique Capellaniâ cedere voluit, promissis ei quinque marchis argenti pro annua pensione; sed cum Alanus morem gerere nollet, eum Capellaniâ spoliavit. Cum verò Alanus exul iustitiam obtinere non posset, nec suam vltèrius inopiam sustinere, Marcus per fraudem extorsit à dicto Alano, ut iuratus consentiret in duorum clericorum super

haec re arbitrium. Hi Marco fauentes iusserunt, ut acceptis quinque argenti marchis lite ac iure suo cederet. His intellectis, mandat Alexander III. Archiepiscopo Eboracensi, si cognouerit dictos clericos tam nequiter arbitratos esse, Presbyterum Alanum ab obseruatione iuramenti Apostolica auctoritate absoluat: Sin autem arbitrium seu laudum illorum æquum esse intellexerit, vtramque partem ad eius obseruationem, postposita appellatione, compellat.

SVMMARIVM.

1. Cui beneficium, vel quæuis gratia collata est, potest eius collationem iterum petere; neque ideo prima renunciat.
2. Si appareat dolus, vel iniquitas in laudo, non est necesse illud obseruari, sed potest opponi exceptio, si pars altera arbitri executionem petat.
3. Arbitrium de danda re temporali pro iure beneficiâli simoniacum est, idcirco non obseruandum.

NOTANDVM I. Is, cui beneficium, vel quæuis gratia collata est, potest iterum eius collationem petere. Nec propterea videtur renuntiare primæ, aut eius invaliditatem agnoscere; cum id facere possit ad cautelam; si fortè prior collatio non sufficiat, aut defectu aliquo laboret, ut tutior sit per secundam. Ita significat Gl. hic ver. ordinauerit, & docet Abb. hęc not. 3.

NOTANDVM II. Si appareat dolus, seu iniquitas in laudo arbitratorum, necesse non est illud obseruare, cum possit opponi exceptio de dolo, si pars altera arbitri executionem petat, l. non distinguemus, 32. §. Cum quidam, de receptis arbitris & l. 3. Cod. eod. & colligitur ex textu isto, secundum vnum eius intellectum; Quod arbitrium reprobatum fuerit, quia dolus, & fauor erga alteram compromittentium partem ei causam præbuit.

NOTANDVM III. Si arbitri pronuntient aliquid temporale dandum esse pro dimittendo iure beneficij spiritualis, tale pronuntiatum